

Nieuwe uitgaven

Ger SCHMOOK, *Hendrik Conscience c.s. Schrijven aan Zijne Majesteit Leopold I: 10.10.1846*. Gent, Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, 1984, 273 pp., 850 BF.

Dr. Ger Schmook, erelid van de Academie, is met dit werk niet aan zijn proefstuk toe. Publikaties op het gebied van de bibliotheekpraktijk vestigden zijn gezag niet enkel als bibliotheektechnicus, maar ook als een alzijdig kenner van het boek en van zijn draagwijdte. Zijn studies over de negentiende-eeuwse literatuur herwaardeerden deze vaak op esthetische gronden gesmade eeuw.

De Academie wilde dit boek laten verschijnen in 1983, als bijdrage tot de herdenking van het overlijden van H. Conscience in 1883, en dus ook tot het Consciencejaar.

G. Schmook gaf zijn werk een omvangrijke titel mee, die slaat op de klacht van Conscience en enkele medeondertekenaars bij Leopold I en bij de minister van Binnenlandse Zaken, B. T. de Theux, tegen het overtreden door het stadsbestuur van Antwerpen van de ministeriële voorschriften inzake de eerbiediging van de vrije taalkeuze bij het organiseren van de volkstelling van 15 oktober 1846. Het stadsbestuur had namelijk alleen Franstalige tellingsformulieren beschikbaar gesteld. Slechts in de „armste woningen” waren enkele Vlaamse exemplaren uitgedeeld. Conscience c.s. klaagden niet alleen deze inbreuk op het taaleigen van de bevolking aan, maar ook dat Antwerpen „die onder alle steden des koningryks op haer nederduitsch karakter roemt” als een Franssprekende stad uit de telling te voorschijn zou komen. „Zulke optelling is niet alleen eene dwaling, het is tevens eene verkrachting onzer regten”. Die brief nu was voor Dr. Schmook de aanleiding tot zijn onderzoek.

De ondertitel van zijn studie luidt: *Samenstelling van een Vlaams konflikt-dossier: Aanleiding tot het herdenken van een vertroebeld verleden*. De Antwerpse Vlaamse beweging was in de veertiger jaren van de 19e eeuw in verwarring. Vooral het wereldje van de letterkundigen was gekenmerkt door ruzies, spanningen en persoonlijke eerezucht. Ger Schmook geeft een gedetailleerd overzicht van de Antwerpse levenssfeer, van het Antwerpse verenigingsleven van ca. 1844-1857, van de steeds falende Vlaamse frontvorming, van de „nooit meer recht te krijgen” verhoudingen onder de verschillende dramatis personae, van hun vriendschappen en tegenstellingen. Hij portretteert, hij karakteriseert... soms op basis van een handtekening of van de lengte van de streep eronder of van de plaats op het ondertekende doku-

ment. Schmook wil komen tot een „omstandige analyse van de voor- en na-geschiedenis van *De Toekomst-Heilig Verbond*-perikelen, waarvan de notulen in een uitvoerige en gecommenterde samenvatting afgedrukt zijn. Hij wil een „redelijke kijk” krijgen op de gezelschappen in de dagelijkse gang van zaken en op hun samenstelling. Het zijn dieptepeilingen naar de persoonlijke verhoudingen van de eerste taalminnaren en hun omgeving. Schmook volgt hiervoor chronologisch „het ingewikkelde dagjesspel der dingen”, met een „baaiend van gegevens”, maar ook — al met al — toch met veel hypothesen.

Onder de talrijke spelers in dit stuk zijn Hendrik Conscience en P. F. Van Kerckhoven toch wel protagonisten. Conscience nam in 1844 actief deel aan de bundeling van de Vlaamse krachten, in de eerste plaats te Antwerpen, waar hij via *De Toekomst* de Vlaamse actie wou leiden. Zijn successen als Vlaams auteur en zijn politieke bedrijvigheid bezorgden hem echter „vijanden”. In 1847 werd hij scherp aangevallen door P. F. Van Kerckhoven, die reeds in 1846 uit het *Heilig Verbond* was gesloten. In zijn brochure *De Vlaamsche Beweging* verweet hij o.m. Conscience de Vlaamse belangen uit winstbejag verraden te hebben (denk aan de omwerking van *Het Wonderjaar*).

Schmook schildert met een minutieus penseel een ingewikkeld, maar ook een droevig spel. Zijn eruditie kent geen grenzen. Ook zijn feitenkennis is overweldigend. Hij zet prachtige, plastische zinnen neer, naast ontzettend moeilijk leesbare. Maar alle zitten zij volgepropt met zijn enorme belezenheid. Jammer toch dat hij zoveel Duitse, Franse, Engelse, Italiaanse woorden gebruikt, zoveel tussenzinnen en verwijzingen ook, die de lektuur voortdurend stremmen.

In *Wetenschappelijke Tijdingen*, 1984/2 besprak prof. Ada Deprez een andere pennevrucht van Dr. Schmook over *Peter Benoits onrust*. Wij kunnen niet anders dan ons bij haar oordeel over de auteur aansluiten. In een groots maar moeilijk boek voert hij grote, kleine en onbekende goden van onze beginnende Vlaamse beweging ten tonele in hun alledaagse kleinmenselijkheden, ambities en naijver.

José VERSCHAEREN